

Nr 542

Av fru **Boman** och fru **Kristensson**, *angående barnavårdsmannainstitutionen.*

De ensamstående mödrarna har under senare år blivit föremål för ett ökat intresse från statsmakternas sida, och åtskilligt har gjorts för att förbättra deras ställning. Mycket återstår emellertid ännu, inte minst då det gäller bostadsfrågan och det personliga kurativa arbetet för dem som har svårt att helt på egen hand klara upp sin situation.

För denna senare uppgift är barnavårdsmannainstitutionen det viktigaste instrumentet samhället har till sitt förfogande. Dock fungerar denna f. n. inte på ett helt tillfredsställande sätt.

Barnavårdsmannainstitutionen var när den först kom till avsedd endast för de ogifta mödrarna och deras barn men har fr. o. m. år 1939 fått betydande uppgifter även i avseende på vissa barn födda inom äktenskap, främst frånskilda och hemskilda makars barn. Just för dessa barn kan också en barnavårdsmans insatser bli av särskild betydelse, framför allt i de fall där föräldrarna på ett för barnen ytterst allvarligt sätt strider om vårdnad och umgängesrätt. Barnavårdsmannens insatser är emellertid helt beroende av att han verkligen har tid att ägna sig åt sitt uppdrag. För många barnavårdsmän — med i städerna i genomsnitt 234 förordnanden per barnavårdsman (år 1959) — är det uppenbart att det brister härvidlag. Inte minst gäller detta de större städerna, där det rör sig om mellan 300 och 400 fall per barnavårdsman.

Numera har visserligen på sina håll, framför allt i de största städerna, genomförts vissa rationaliseringar genom vilka barnavårdsmannen befriats från en del av sina tidigare uppgifter, som t. ex. indrivningen av underhållsbidrag. Men kvar står alltjämt att barnavårdsmannen skall vara ett personligt stöd för samtliga de mödrar för vilkas barn han förordnats till barnavårdsman, och han skall »öva tillsyn över barnets personliga förhållanden och med uppmärksamhet följa dess utveckling» (Kungl. Maj:ts kungörelse om barnavårdsmans verksamhet och tillsynen härå). Att med det antal förordnanden som numera i allmänhet åvilar varje barnavårdsman denne inte för samtliga fall kan fullgöra uppdraget enligt instruktionen är uppenbart. Möjligheterna för vissa förändringar i barnavårdsmannainstitutionen bör därför övervägas.

Närmast till hands skulle naturligtvis ligga att barnavårdsnämnderna utökade kåren av barnavårdsmän. Att räkna med en sådan utveckling är *Bihang till riksdagens protokoll 1963. 4 saml. Nr 542—548*

emellertid f. n. helt orealistiskt. Redan den knappa tillgången på utbildade socialarbetare lägger här hinder i vägen och torde komma att så göra för lång tid framåt. Andra vägar bör därför övervägas, och den fråga som då först inställer sig är om barnavårdsman verkligen behövs för de utomäktenskapliga barnen i samma utsträckning nu som tidigare. För barn i äktenskap förordnas barnavårdsman endast om vårdnadshavaren begär det eller då barnavårdsnämnden av särskild anledning finner det erforderligt. För barn utom äktenskap däremot är förordnande av barnavårdsman senast vid barnets födelse obligatoriskt. Med hänsyn till de utomordentligt betydelsefulla uppgifter barnavårdsmannen här har, inte minst då det gäller fastställande av faderskapet, är denna skillnad mellan barn i och barn utom äktenskap både naturlig och helt ofrånkomlig. Fråga är däremot om barn utom äktenskap i allmänhet under hela sin uppväxttid numera är i behov av det stöd barnavårdsmannen utgör. Enligt gällande bestämmelser (Föräldrabalken 8 kap. 7 §) skall uppdraget att vara barnavårdsman upphöra först då barnet fyller 18 år, dock att barnavårdsnämnden äger förordna att uppdraget skall upphöra tidigare, om behov av barnavårdsman ej längre finnes föreliggande.

I våra dagar har otvivelaktigt den ogifta modern i allmänhet avsevärt större möjligheter än då barnavårdsmannainstitutionen tillkom år 1918 att på egen hand klara sig och sitt barn. För många av dem torde också kontakten med barnavårdsmannen inskränka sig till ett minimum, till endast enstaka besök, varigenom dennes möjlighet att öva tillsyn över barnet och verkligen följa dess utveckling närmast blir en chimär. Andra däremot — ogifta såväl som frånskilda och deras barn — kan i vårt komplicerade samhälle snarare ha ett växande behov av det personliga stöd en barnavårdsman utgör. Det kan därför ifrågasättas om inte barnavårdsmannens arbete skulle på ett bättre sätt än för närvarande kunna koncentreras på just dessa senare fall. Detta borde kunna ske t. ex. på så sätt att barnavårdsmannen befriades från ansvaret för det säkerligen inte ringa antal fall där hans insats på grund av moderns förmåga att klara sig på egen hand är av mindre betydelse.

Olika vägar kan tänkas för att nå detta mål. Så t. ex. skulle barnavårdsman för barn utom äktenskap obligatoriskt kunna förordnas bara för ett mera begränsat antal år, t. ex. tills barnet är 7 à 8 år gammalt. Fortsatt förordnande skulle på samma sätt som för barn i äktenskap bli beroende av överenskommelse med modern eller vårdnadshavaren.

En annan och måhända bättre väg vore att barnavårdsnämnden finge rätt att uppdelade barnavårdsmannaförordnandena i vad man skulle kunna kalla passiva och aktiva ärenden, varvid barnavårdsmannens ansvar då det gäller de passiva skulle inskränka sig till en viss bevakningsskyldighet, t. ex. med avseende på ev. generella förhöjningar av underhållsbidragen. Förordnandet skulle alltså bestå även för de »passiva» ärendena — till vilken

grupp givetvis intet fall skulle överföras förrän faderskapsfrågan blivit utredd och moderns och barnets förhållanden hunnit stabiliseras — men barnavårdsmannen skulle här inte behöva ta några initiativ till kontakt med modern.

För en reform av detta slag, vare sig man väljer det ena eller det andra av här skisserade alternativ, synes en lagändring bli nödvändig. Visserligen kan, såsom ovan angivits, redan med nuvarande lagbestämmelser ett barnavårdsmannaförordnande upphöra före den normala tiden, då barnet fyller 18 år, nämligen om behov av barnavårdsman ej anses föreligga. Men det kan ifrågasättas om lagstiftarna härmed åsyftat ett upphörande på så tidigt stadium som här avses, och i varje fall synes barnavårdsnämnderna hitintills i mycket ringa utsträckning ha velat ta ansvaret för en utveckling i denna riktning.

Åberopande det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning i syfte att få till stånd sådana ändringar i barnavårdslagen som angivits i motionen.

Stockholm den 26 januari 1963

Märta Boman

Astrid Kristensson